

Załącznik nr 4

Wskazówki i materiały dodatkowe dla prowadzących

Wskazówki

Zwróć szczególną uwagę na różnicę między obserwacją, interpretacją i przypuszczeniem.

W pierwszej części warsztatu uczestnicy najpierw opisują to, co widzą, a dopiero potem formułują interpretację. Nie zachęcaj do odgadywania intencji artysty/artystki.

Przygotuj się na różne odpowiedzi dotyczące pokoju.

Nie zakładamy, że każde działanie artystyczne prowadzi do pojednania ani że pokój oznacza zgodę. W dalszej części zajęć ważne będą również: pamięć, sprawiedliwość, sprawczość, uznanie krzywdy, zmiana warunków i możliwość spotkania.

Nie przedstawiaj sztuki jako automatycznego narzędzia zmiany.

Warto konsekwentnie pytać nie tylko „co przedstawia dzieło?”, ale przede wszystkim „co dzięki temu dzieje się między ludźmi?”.

Zadbaj o możliwość szybkiego przechodzenia między pracą indywidualną, pracą w grupach i rozmową na forum.

Możesz zmieniać kolejność, czas i sposób realizacji poszczególnych ćwiczeń, jeżeli wynika to z potrzeb grupy.

Ważne jest jednak zachowanie logiki procesu: DOŚWIADCZENIE DZIEŁA → ANALIZA DZIEŁA → POZNANIE KONTEKSTU POWSTANIA → REFLEKSJA NAD DZIEŁEM → ZAPROJEKTOWANIE DZIAŁANIA.

Nie redukuj przykładu do egzotyki.

Kraj, kultura czy doświadczenie nie są same w sobie tematem działania. Istotne jest to, co robią ludzie i jakie relacje społeczne uruchamia działanie artystyczne.

Nie upraszczaj relacji sztuka → zmiana.

Nie zakładamy, że samo stworzenie dzieła prowadzi do pokoju. Zamiast tego pytajmy o to, jakie działanie społeczne umożliwia lub wspiera sztuka.

Nie utożsamiaj pokoju z pojednaniem.

Nie każdy proces pokojowy polega na zgodzie. Może dotyczyć również:

- uznania krzywdy,

- pamięci,
- prawiedliwości,
- sprawczości,
- zmiany nierównej sytuacji,
- stworzenia możliwości spotkania.

Dostępność i różne sposoby uczestnictwa

W ćwiczeniach warto zapewnić możliwość:

- wypowiedzi ustnej,
- zapisania odpowiedzi,
- narysowania odpowiedzi,
- pracy indywidualnej przed pracą grupową,
- niewypowiadania się na forum.

Jeśli dane ćwiczenie wymaga przemieszczania się między różnymi miejscami w sali, należy zapewnić alternatywny sposób udziału osobom, które nie mogą lub nie chcą się przemieścić.

Materiały źródłowe dla prowadzących

Edukacja dla pokoju w praktyce

<https://goandact.org/wp-content/uploads/2026/08/Sztuka-pokoju-ebook.pdf>

Pokojowe fiszki

<https://goandact.org/wp-content/uploads/2026/08/Pokojowe-fiszki.pdf>

Rwanda - Home Stay Exhibitions

<https://imagingpeace.org/index.php/home-stay-exhibitions/>

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17502977.2024.2312489#abstract>

Malawi - Youth Choreographing Peace

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/15423166241293857>

Norwegia / Saamowie - Susanne Hætta

<https://riddu.no/en/program/while-we-wait-reconciliation>

Japonia - Hiroshima City

<https://www.city.hiroshima.lg.jp/english/peace/1033408/1009685.html>

Meksyk - Museo Reina Sofía / Fuentes Rojas

<https://www.museoreinasofia.es/colecciones/restauracion/proyecto/fuentes-rojas-bordando-por-la-paz-y-la-memoria-una-victima-un?utm>

Meksyk - UNAM / Debate Feminista

https://www.scielo.org.mx/scielo.php?pid=S2594-066X2019000200001&script=sci_arttext

USA / Meksyk - MoMA: Rael San Fratello

<https://www.moma.org/magazine/articles/235>

USA / Meksyk - Design Museum: Teeter-Totter Wall

<https://designmuseum.org/exhibitions/beazley-designs-of-the-year/transport/teeter-totter-wall>

